Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (осми състав)

7 юни 2012 година*

„Социално осигуряване на работниците мигранти — Приложимо законодателство — Нидерландски гражданин, който работи по трудов договор с работодател със седалище в Нидерландия на борда на кораби драги, плаващи под нидерландски флаг извън територията на Европейския съюз — Пребиваване на територията на друга държава членка — Осигуряване съгласно нидерландската схема за социално осигуряване“

По дело C-106/11

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Hoge Raad der Nederlanden (Нидерландия) с акт от 11 февруари 2011 г., постъпил в Съда на 3 март 2011 г., в рамките на производство по дело

M. J. Bakker

срещу

Minister van Financiën

СЪДЪТ (осми състав),

състоящ се от: г-жа A. Prechal, председател на състав, г-н K. Schiemann (докладчик) и г-н L. Bay Larsen, съдии,

генерален адвокат: г-н P. Cruz Villalón,

секретар: г-н M.-A. Gaudissart, началник отдел,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 1 март 2012 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-н Bakker, от г-н M. H. Menger и г-н V. J. de Groot, belastingadviseurs,

— за нидерландското правителство, от г-жа C. Wissels и г-жа C. Schillemans, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от г-н V. Kreuschitz и г-н M. van Beek, в качеството на представители,

* Език на производството: нидерландски.

предвид решението, взето след изслушване на генералния адвокат, делото да бъде разгледано без представяне на заключение,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на дял II от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 година (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35 и поправка в ОВ L 32, 2008 г., стр. 31), изменен с Регламент (ЕО) № 307/1999 на Съвета от 8 февруари 1999 година (ОВ L 38, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 5, стр. 103, наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-н Bakker и Staatssecretaris van Financiën (държавен секретар по финансите) по повод задължителното осигуряване на г-н Bakker за 2004 г. съгласно нидерландската схема за социално осигуряване.

Правна уредба

Правото на Съюза

3 Съгласно член 1, буква а), подточка i) от Регламент № 1408/71 понятието „заето лице“ означава всяко лице, което „е осигурено задължително или доброволно за продължителен период, за един или повече рискове, обхванати от клоновете на схема за социална сигурност, за заети лица, за самостоятелно заети лица или от специалните схеми за държавни служители“.

4 Съгласно член 2, параграф 1 от този регламент:

„Настоящият регламент се прилага за заети лица, самостоятелно заети лица и студенти, към които се прилага или е било прилагано законодателството на една или повече държави членки и[…] които са граждани на държава членка […]“.

5 Член 13 от дял II (озаглавен „Определяне на приложимото законодателство“) от Регламент № 1408/71 гласи:

„1. [При спазване на] членове 14в и 14е, лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството само на една-единствена държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с разпоредбите в настоящия дял.

2. [При спазване на] разпоредбите на членове от 14 до 17:

[…]

в) лице, което е заето на работа на борда на плавателен съд, плаващ под флага на държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава;

[…]“.

Нидерландското право

6 Член 6 от Закона за общо осигуряване за старост (Algemene Ouderdomswet, Stb. 1956, № 281) гласи:

„1. По смисъла на настоящите разпоредби осигурени лица са ненавършилите 65-годишна възраст

а) пребиваващи лица и

б) непребиваващи лица, които се облагат с данък върху дохода за извършена в Нидерландия дейност като заети по трудови правоотношения лица.

[…]“.

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

7 През 2004 г. г-н Bakker, нидерландски гражданин, пребивава в Испания и работи на плаващи под нидерландски флаг кораби драги (дълбачки) по трудов договор с дружество със седалище в Ротердам (Нидерландия). Той упражнява трудова дейност преимуществено в териториалните води на Китай и на Обединените арабски емирства. Корабите драги са вписани в нидерландския корабен регистър.

8 Г-н Bakker оспорва издадения му акт за установяване на задължения за 2004 г. за данък върху доходите и за осигурителни вноски. След като Rechtbank te Breda отхвърля подадената срещу посочения акт жалба, г-н Bakker сезира Gerechtshof te ’s-Hertogenbosch, който потвърждава първоинстанционното решение.

9 Според Gerechtshof te ’s-Hertogenbosch може да се приеме, че за 2004 г. г-н Bakker подлежи на задължително осигуряване съгласно нидерландската схема за социално осигуряване въпреки факта, че той е упражнявал трудова дейност извън територията на Европейския съюз. Тази юрисдикция обосновава извода си с обстоятелството, че съгласно Регламент № 1408/71, и по-конкретно дял II от него, по отношение на заинтересованото лице е приложимо нидерландското законодателство в областта на социалното осигуряване. Посочената юрисдикция в частност приема, че г-н Bakker упражнява трудова дейност на борда на кораби, плаващи под флага на Нидерландия, тоест на държава членка по смисъла на член 13, параграф 2, буква в) от посочения регламент. Според Gerechtshof te ’s-Hertogenbosch обстоятелството, че при извършването на съответните изкопни работи тези кораби са били закотвени и неподвижни в териториални води извън Съюза, не е определящо, тъй като цитираната разпоредба не предвижда каквото и да е ограничение според вида на плавателния съд или мястото, на което се извършват съответните работи.

10 При разглеждането на подадената пред него касационна жалба Hoge Raad der Nederlanden намира обаче, че съществуват разбираеми съмнения дали в случая дял II от Регламент № 1408/71 е приложим.

11 Според него Gerechtshof te ’s-Hertogenbosch правилно установява, че ако се вземе предвид само нидерландското право, заинтересованото лице не подлежи за 2004 г. на задължително социално осигуряване, тъй като през тази година нито е пребивавало, нито е упражнявало трудова дейност в Нидерландия. Същевременно запитващата юрисдикция има съмнения, що се отнася до презумпцията, на която се основава Gerechtshof te ’s-Hertogenbosch, че за 2004 г. заинтересованото лице попада в приложното поле на Регламент № 1408/71, което е основание за прилагането в случая на дял II от посочения регламент.

12 В това отношение запитващата юрисдикция отбелязва, че съдържащото се в член 1, буква а) от Регламент № 1408/71 понятие за заето лице включва изискването заинтересованото лице да е осигурено задължително или доброволно за един или няколко риска от посочените в тази разпоредба. Поради това тя се пита дали все пак е възможно лице в положението на г-н Bakker — който, ако се вземе предвид само нидерландското законодателство, не би подлежал на задължително осигуряване, тъй като не пребивава в Нидерландия — да има качеството на заето лице по смисъла на Регламент № 1408/71, доколкото правилата за определяне на приложимото законодателство, съдържащи се в дял II от този регламент, посочват като приложимо законодателството на тази държава членка.

13 Hoge Raad der Nederlanden счита, че на този въпрос следва да се отговори положително, за да се осигури полезното действие на разпоредбите на дял II от Регламент № 1408/71.

14 Запитващата юрисдикция все пак се пита дали фактът, че заинтересованото лице упражнява трудова дейност извън територията, посочена в член 299 ЕО, не е пречка за прилагането на дял II от Регламент № 1408/71. Тя се позовава на практиката на Съда, съгласно която разпоредбите на правото на Съюза относно свободното движение на работници са приложими и по отношение на дейности, упражнявани извън територията на Съюза, ако съответните трудови правоотношения са в достатъчно тясна връзка с посочената територия (Решение от 29 юни 1994 г. по дело Aldewereld, C-60/93, Recueil, стр. I-2991, точка 14). Запитващата юрисдикция счита, че е от значение и Решение от 27 септември 1989 г. по дело Lopes da Veiga (9/88, Recueil, стр. 2989, точка 17), в което също се разглежда случай на моряк и в което Съдът приема, че трябва да се изследва дали трудовото отношение на заинтересованото лице е в достатъчно тясна връзка с нидерландската територия.

15 Запитващата юрисдикция отбелязва, че през 2004 г., в съответствие с политиката, провеждана от Landelijk Instituut sociale verzekeringen (Национален осигурителен институт) в областта на социалното осигуряване на заети по трудови правоотношения лица, дял II от Регламент № 1408/71 намира приложение спрямо моряците, граждани на държава — членка на ЕС, или на държава — членка на Европейското икономическо пространство, пребиваващи в някоя от тези държави и полагащи труд на борда на кораби, които не плават под флага на държава членка, само поради това че седалището на работодателя им е в Нидерландия.

16 Следвайки посочената политика, органът по социално осигуряване на заетите по трудово правоотношение лица приема, че работници като г-н Bakker подлежат на задължително социално осигуряване, въпреки че от гледна точка на нидерландското законодателство те не попадат в тази категория осигурени лица. Запитващата юрисдикция посочва, че тази политика обаче не е правно основание за събирането на осигурителни вноски съгласно схемата за социално осигуряване на заетите по трудово правоотношение лица.

17 Според запитващата юрисдикция връзката с Нидерландия се подсилва от обстоятелството, че посоченият осигурителен орган поне отчасти приравнява г-н Bakker на лице, осигурено съгласно схемата за социално осигуряване в Нидерландия, в резултат на което същият има на практика възможност да се ползва от предоставяната за конкретния вид осигуряване социална закрила. Ако обаче принадлежността към схемата за социално осигуряване на дадена държава членка не може да се вземе предвид, когато се преценява степента на връзка с територията на Съюза, запитващата юрисдикция си поставя въпроса дали тази принадлежност представлява необходима предпоставка за прилагането на Регламент № 1408/71 по отношение на трудова дейност извън територията на Съюза. Практиката на Съда (вж. Решение от 23 октомври 1986 г. по дело Van Roosmalen, 300/84, Recueil, стр. 3097, както и Решение по дело Lopes da Veiga и Решение по дело Aldewereld, посочени по-горе) не дава яснота по този въпрос.

18 В резултат на това пред Hoge Raad възниква въпросът дали предвид всички обстоятелства по настоящия случай следва да се приеме, че е налице достатъчна връзка с територията на Съюза. Ако дял II от Регламент № 1408/71 се прилага във висящия пред нея спор, запитващата юрисдикция презумира, че тогава спрямо съответното лице ще е приложимо нидерландското законодателство в съответствие с член 13, параграф 2, буква в) от посочения регламент.

19 При тези условия Hoge Raad der Nederlanden решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Приложими ли са правилата за разпределяне на компетентността по дял II от Регламент […] № 1408/71, при което ще бъде приложимо нидерландското законодателство и съответно ще бъдат дължими осигурителни вноски съгласно нидерландската схема за социално осигуряване, в случай като разглеждания, при който заето по трудово правоотношение лице пребивава в Испания, има нидерландско гражданство и работи като моряк за работодател със седалище в Нидерландия на борда на кораби драги, плаващи под нидерландски флаг извън територията на [Съюза], въпреки че ако се вземе предвид единствено вътрешното нидерландско право, това лице не би подлежало на осигуряване съгласно нидерландската схема за социално осигуряване, тъй като не пребивава в Нидерландия?

2) В каква степен в конкретния случай е от значение обстоятелството, че при прилагането на нидерландската схема за социално осигуряване на заетите по трудово правоотношение лица се следва политика, по силата на която органът по социално осигуряване приема моряците в случай като настоящия за осигурени лица на основание на общностното право?“.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

20 С първия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателен акт на държава членка, съгласно който схемата за социално осигуряване на тази държава членка не се прилага по отношение на лице, намиращо се в положение като това на жалбоподателя в главното производство, който е гражданин на въпросната държава, но не пребивава в нея и е нает на работа на кораб драга, плаващ под неин флаг и извършващ дейността си извън територията на Съюза.

21 Нидерландското правителство и Европейската комисия, за разлика от г-н Bakker, смятат, че на този въпрос следва да се отговори утвърдително.

22 В това отношение следва да се припомни, че в член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 изрично се посочва, че лицето, което е нает на работа на борда на плавателен съд, плаващ под флага на държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава.

23 Ето защо в съответствие с тази разпоредба лице в положението на г-н Bakker по принцип е подчинено на нидерландското законодателство в областта на социалното осигуряване, имайки предвид трудовата дейност, която това лице упражнява на борда на кораб, плаващ под нидерландски флаг.

24 Г-н Bakker обаче излага два довода срещу прилагането в неговия случай на член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71.

25 На първо място, той поддържа в писменото си становище, че корабите драги, на борда на които работи, не попадат в обхвата на понятието „плавателен съд“, съдържащо се в член 13, параграф 2, буква в).

26 Този довод не може да бъде приет, тъй като посочената разпоредба не съдържа никакви условия във връзка с вида „плавателен съд“. Освен това, видно от обясненията на запитващата юрисдикция, за посочените кораби драги е издадено свидетелство за регистрация и те са вписани в нидерландския корабен регистър.

27 На второ място, г-н Bakker изтъква в съдебното заседание довода, че член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 е неприложим в неговия случай, тъй като въпросните кораби драги извършвали дейността си главно в териториалните води на Китай и на Обединените арабски емирства. Съгласно член 2, параграф 1 от Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право, подписана в Монтего Бей (Ямайка) на 10 декември 1982 г., влязла в сила на 16 ноември 1994 г., ратифицирана от Кралство Нидерландия на 28 юни 1996 г. и одобрена от името на Европейската общност с Решение 98/392/ЕО на Съвета от 23 март 1998 г. (ОВ L 179, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 4, том 4, стр. 103, наричана по-нататък „Конвенцията по морско право“), суверенитетът на крайбрежната държава се разпростира отвъд нейната сухоземна територия и вътрешните ѝ води върху прилежаща морска ивица, наречена териториално море. Ето защо, според г-н Bakker, извършваната от въпросните кораби драги дейност попада в юрисдикцията на крайбрежните държави, а не на държавата членка на знамето, тоест Кралство Нидерландия.

28 В това отношение следва да се отбележи, че съгласно практиката на Съда обстоятелството, че работникът упражнява трудова дейност извън територията на Съюза само по себе си не е достатъчно, за да не се приложат нормите на Съюза относно свободното движение на работници, когато трудовото правоотношение запазва достатъчно тясна връзка с територията на Съюза. В случай като разглеждания в главното производство подобна връзка е налице поради факта, потвърден от запитващата юрисдикция, че г-н Bakker полага труд на регистриран в Нидерландия кораб за дружество със седалище в тази държава членка (вж. в този смисъл посочените по-горе Решение по дело Lopes da Veiga, точка 17 и Решение по дело Aldewereld, точка 14).

29 Освен това нито зачитането на суверенитета на крайбрежната държава, нито Конвенцията на Организацията на обединените нации по морско право изискват работник в положението на г-н Bakker да бъде лишен от социалната закрила, предвидена в съответствие с Регламент № 1408/71 от държавата членка, под чийто флаг плава корабът, когато същият се намира в териториалните води на държава, различна от въпросната държава членка.

30 Поради това вторият довод на г-н Bakker не може да бъде приет.

31 От своя страна, запитващата юрисдикция изпитва съмнения дали член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 е приложим, тъй като г-н Bakker не попада в персоналния обхват на този регламент, поради факта че не подлежи на задължително общо осигуряване в Нидерландия, тъй като не пребивава в тази страна.

32 В това отношение трябва да се отбележи, че член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 има за цел единствено да определи националното право, приложимо за лицата, които са наети на работа на борда на плавателен съд, плаващ под флага на държава членка. Като такава посочената разпоредба няма за предмет определяне на условията за съществуването на правото или на задължението за включване в определена схема за социално осигуряване или към един или друг клон на такава схема. Националното законодателство на всяка държава членка трябва да определи тези условия (вж. Решение от 17 януари 2012 г. по дело Salemink, C-347/10, точка 38).

33 Въпреки това, макар държавите членки да запазват компетентността си да уреждат условията за включване в техните системи за социално осигуряване, при упражняването на тази компетентност те трябва все пак да спазват правото на Съюза. В частност тези условия не могат да имат за последица да изключат от приложното поле на съответното законодателство лицата, спрямо които същото това законодателство е приложимо по силата на Регламент № 1408/71 (вж. в този смисъл Решение от 3 май 1990 г. по дело Kits van Heijningen, C-2/89, Recueil, стр. I-1755, точка 20 и Решение по дело Salemink, посочено по-горе, точки 39 и 40).

34 Член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 изрично предвижда, че лице, което е нает на работа на борда на плавателен съд, плаващ под флага на държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава. Тази разпоредба нямаше да е спазена, ако условието за пребиваване, въведено от законодателството на съответната държава членка, за да бъде включено лицето в предвидената в него схема за задължително осигуряване, беше противопоставимо на лицата, посочени в член 13, параграф 2, буква в) (вж. в този смисъл посочените по-горе Решение по дело Kits van Heijningen, точка 21 и Решение по дело Salemink, точка 41).

35 Следователно съгласно член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 не е възможно на лицата по тази разпоредба да се противопостави приложима разпоредба от националното законодателство, съгласно която осигуряването по предвидената в това законодателство схема за социално осигуряване е обвързано от условие за пребиваване в съответната държава членка (вж. в този смисъл Решение по дело Kits van Heijningen, посочено по-горе, точка 22).

36 От акта за преюдициално запитване е видно, че този подход на практика е възприет в политиката на Landelijk Instituut sociale verzekeringen, която приравнява лицата в положението на г-н Bakker на задължени лица.

37 С оглед на всичко изложено по-горе на първия въпрос следва да се отговори, че член 13, параграф 2, буква в) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателен акт на държава членка, съгласно който схемата за социално осигуряване на тази държава членка не се прилага по отношение на лице, намиращо се в положение като това на жалбоподателя в главното производство, който е гражданин на въпросната държава, но не пребивава в нея и е нает на работа на кораб драга, плаващ под неин флаг и извършващ дейността си извън територията на Съюза.

По втория въпрос

38 Предвид отговора, даден на първия въпрос, не е необходимо да се отговаря на втория въпрос.

По съдебните разноски

39 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (осми състав) реши:

Член 13, параграф 2, буква в) от Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 година, изменен с Регламент (ЕО) № 307/1999 на Съвета от 8 февруари 1999 година, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателен акт на държава членка, съгласно който схемата за социално осигуряване на тази държава членка не се прилага по отношение на лице, намиращо се в положение като това на жалбоподателя в главното производство, който е гражданин на въпросната държава, но не живее в нея и е нает на работа на кораб драга, плаващ под неин флаг и извършващ дейността си извън територията на Европейския съюз.

Подписи